

OpenAccess: zijn auteursrechten een punt?

Ondersteund door SURF verzorgt sinds kort een landelijk netwerk van auteursrechteninformatiepunten voorlichting over mogelijkheden om via repositories publicaties vrij op internet beschikbaar te maken. Ook de Rijksuniversiteit Groningen heeft zo'n auteursrechteninformatiepunt.

Universiteitsbibliotheken bieden repositories aan. Repository-software zorgt voor een archivering, die tijdsbestendig is. Tegelijkertijd verzorgt de software een ontsluiting van publicaties op internet, die voldoet aan internationale standaarden. Repositories zijn daarmee een vertaling van klassieke bibliotheektaken naar de eisen van het internettijdperk. Aanleiding voor het opzetten van netwerken van repositories vormde de onbeheersbare stijging van de kosten van licenties voor besloten databanken van uitgevers. Wetenschappers noemen onzekerheid over het auteursrecht vaak een punt als ze twijfelen over de vraag of in hun discipline een Open Access alternatief door uitgevers geaccepteerd zal worden. Zij onderschatten de macht die zij zelf als rechthebbende daarbij hebben. De vraag is dus: Zijn auteursrechten echt een punt?

Disciplinespecifieke aanpak

In Groningen kiezen we voor een decentrale aanpak voor het gebruik van repositories. We willen repositories zo goed mogelijk laten aansluiten bij de wensen van onderzoeksgroepen. Dan blijkt dat er grote verschillen zijn in disciplinespecifieke normen over kennisdelen en de mate waarin commerciële uitgevers de communicatie in een vakgebied beheersen.

Illustratief is de ervaring van Wim Braakman. Hij werkt bij de afdeling Digitale Bibliotheekvoorzieningen en ondersteunt onderzoeksgroepen bij Sterrenkunde, Theologie en Filosofie.

Bij Sterrenkunde zitten *early adapters*. De communicatie is mondiaal. Preprints worden via de repository van CERN gedeeld. Niemand bekomert zich daar om exclusieve rechten.

Bij Theologie is meer onzekerheid. De communicatie in het vakgebied loopt vaak via Nederlandstalige tijdschriften van instellingen of stichtingen. De afdeling Digitale Bibliotheekvoorzieningen hielp met het opzetten

van een repository met afbeeldingen van Kerken. Daarbij kwam bijvoorbeeld de vraag naar voren of een kunstwerk in een kerk auteursrechtelijk beschermd is.

Hoewel Filosofie en Theologie dicht bij elkaar liggen, is de auteursrechtensituatie geheel anders. Er zijn veel grote uitgevers en veel is Engelstalig. Filosofen schrijven ook opiniestukken in Nederlandse kranten en weekbladen. Deze wetenschappers voldoen daarmee aan de taak om onderzoek toegankelijk te maken voor het publieke debat. Maar juist daarvoor zijn de standaardafspraken auteursrechtelijk dichtgetimmerd.

Een voorbeeld van een dichtgetimmerd Engelstalig contract is het ACM Permission and Release Form:

All permissions and releases granted by me herein shall be effective in perpetuity and throughout the universe unless otherwise stipulated, and extend and apply to the ACM and its assigns, contractors, sublicensed distributors, successors and agents.

Europees Beleid

Ondertussen maakt de EU wel een punt van de omslag naar Open Access: publiek gefinancierd onderzoek moet ook toegankelijk zijn voor het publiek. Dat vergroot de zichtbaarheid van onderzoek

- De EU-pilot: http://ec.europa.eu/research/science-society/open_access
- Surf-site Auteursrecht in het hoger onderwijs: www.surffoundation.nl/smartsite.dws?fs=&bw=&ch=AHO&id=12497
- Surf-site Digitale Rechten: www.surf.nl/nl/Pages/Thema.aspx?Thema=Digitale%20rechten
- Auteursrechteninformatiepunt: www.rug.nl/bibliotheek/informatie/beleid/auteursrechteninformatiepunt/index

in Europa. Voor wetenschappers maakt het het makkelijker om voort te bouwen op elkaars werk. En een maximale verspreiding van onderzoeksresultaten triggert kansen op innovatie. De EU is daarom gestart met een pilot om Open Access als eis te stellen voor onderzoeksresultaten, die gefinancierd worden in het lopende kaderprogramma. Zo'n onderzoek moet daarom binnen zes of twaalf maanden in een repository worden opgenomen.

De pilot concentreert zich op onderzoeksterreinen met een grote maatschappelijke impact, zoals onderzoek dat Europa kan helpen om de gevolgen van klimaatverandering te beheersen. Gezondheid, energie, milieu en informatie- en communicatietechnologie, maar ook onderzoeksinfrastructuur en de sociale wetenschappen zijn de terreinen waarvoor deze pilot geldt. Het is voor onderzoeksgroepen van belang om de voorwaarden van de pilot in ogenschouw te nemen bij het opstellen van een subsidieaanvraag. De kosten om onderzoeksresultaten goed toegankelijk te maken via een repository kunnen namelijk in de aanvraag opgevoerd worden.

Auteursrechteninformatiepunt

Of het auteursrecht nu wel of niet een punt is, feit is dat je, als je gevonden wil worden, ook op het web aanwezig moeten zijn. Dat geldt zeker voor wetenschappers. Zij zien hun citatie-index stijgen, nadat ze hun werk vrij online beschikbaar hebben gemaakt. Dat geldt ook voor het auteursrechteninformatiepunt zelf: dat heeft nu een eigen pagina op de bibliotheekwebsite. Links verwijzen daar naar hulpmiddelen om de mogelijkheid van Open Access open te houden in onderhandelingen met uitgevers. Ook vindt u een link naar een filmpje met de titel *Recht op Auteursrecht*, waarin prof.mr. Dirk Visser, hoogleraar intellectueel eigendom, Universiteit Leiden en prof. dr. Martijn Katan, hoogleraar voedingsleer, Vrije Universiteit Amsterdam, aangeven dat je als auteur zeggenschap hebt over je auteursrecht.